

กฎหมายเกี่ยวกับการลบล้างประวัติอาชญากรรม

กรณีศึกษา ผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาในคดีที่ศาลมีคำพิพากษายกฟ้อง¹

มณีกานต์ สายสมุทร²

จากการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการลบล้างประวัติอาชญากรรม กรณีศึกษา ผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาในคดีที่ศาลมีคำพิพากษายกฟ้อง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมาย ความเป็นมา ประวัติ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการลบล้างประวัติอาชญากรรมอย่างมีขอบเขต โดยเฉพาะศึกษากรณีผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาในคดีที่ศาลมีคำพิพากษายกฟ้อง พบว่าในปัจจุบันข้อมูลประวัติอาชญากรรมของผู้กระทำความผิดนั้น จะถูกบันทึกลงในระบบตั้งแต่ขั้นตอนการตั้งข้อกล่าวหาและพิมพ์ลายนิ้วมือ บุคคลนั้นจะมีฐานะเป็นอาชญากร และมีชื่อในทะเบียนประวัติอาชญากรรมทันที แม้ว่าศาลจะยังไม่ได้มีการพิจารณาและพิพากษา ทั้งนี้ แม้แต่กรณีที่ต้องมาจะไม่มีการสั่งฟ้องหรือกรณีที่ยกฟ้อง และไม่มีการกำหนดให้มีการคัดแยกรายชื่อของบุคคลดังกล่าวออกจากระบบทะเบียนประวัติอาชญากรรมโดยอัตโนมัติจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของกองทะเบียนประวัติอาชญากรรม ซึ่งในประเทศไทยมีบุคคลที่มีชื่อปรากฏอยู่ในระบบทะเบียนประวัติอาชญากรรมจำนวนมาก ทำให้ผู้ศึกษาได้รับความรู้ความเข้าใจว่า ประวัติอาชญากรรมนั้นถือเป็นเครื่องมือที่เป็นปัจจัยสำคัญที่จะเป็นตัวแทนของภาครัฐในการใช้ดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทั้งในชั้นสืบสวนและจับกุม ขั้นตอนการสอบสวน ขั้นตอนการฟ้องคดี ขั้นตอนพิจารณาและพิพากษาคดี ตลอดจนถึงขั้นตอนการบังคับโทษ และการคัดแยกข้อมูลทะเบียนประวัติอาชญากรรมนั้น บุคคลผู้มีชื่อจะต้องเป็นผู้ยื่นคำร้องขอลบรายชื่อออกจากทะเบียนประวัติอาชญากรรมด้วยตนเอง

เมื่อบุคคลใดถูกขึ้นทะเบียนประวัติอาชญากรรม โดยกองทะเบียนประวัติอาชญากรรม ในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติแล้ว การจัดการกับทะเบียนประวัติอาชญากรรม หลักการและแนวคิดทฤษฎีที่สำคัญที่เกี่ยวข้องประกอบด้วยหลายด้าน โดยเฉพาะเรื่องของการลงโทษและการลบทะเบียนประวัติอาชญากรรม การบันทึกข้อมูล เมื่อบุคคลถูกขึ้นทะเบียนประวัติอาชญากรรม ข้อมูลที่เกี่ยวข้องจะถูกบันทึกไว้ในฐานข้อมูล เช่น ข้อมูลการกระทำความผิด, ชื่อ-นามสกุล, ที่อยู่, ลายพิมพ์นิ้วมือ, และรูปถ่าย ข้อมูลเหล่านี้จะถูกใช้ในการ

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง กฎหมายเกี่ยวกับการลบล้างประวัติอาชญากรรม กรณีศึกษา ผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาในคดีที่ศาลมีคำพิพากษายกฟ้อง โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัจจวัฒน์ เรืองกาญจน์กุล และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ดร.ปวิศร เลิศธรรมเทวี และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริดา ไชยิมนนท์

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ตรวจสอบและติดตามประวัติอาชญากรรมของบุคคลนั้น โดยรวมแล้ว การจัดการทะเบียนประวัติอาชญากรรมมีเป้าหมายเพื่อรักษาความปลอดภัยของสังคม ในขณะที่เดียวกันก็ให้โอกาสในการฟื้นฟูและการเริ่มต้นใหม่แก่บุคคลที่เคยกระทำความผิดตามกระบวนการทางกฎหมาย³

และอย่างไรก็ตามถึงแม้ทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ได้มีการปรับปรุงหลักเกณฑ์ประวัติบุคคลให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่ว่าด้วย “หากไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุด ให้สันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์”⁴ โดยหลักเกณฑ์ที่ได้รับการปรับปรุงนั้นมี 10 กรณี แต่ก็ยังส่งผลกระทบคือชื่อของบุคคลยังจะถูกบันทึกไว้ในทะเบียนประวัติอาชญากรรมจนกว่าบุคคลผู้ถูกบันทึกชื่อลงในระบบทะเบียนประวัติของกองประวัติอาชญากรรมนั้นจะเป็นผู้ยื่นคำร้องขอลบชื่อออกจากทะเบียนด้วยตนเอง ทำให้เห็นว่าการลบล้างประวัติอาชญากรรมนั้นยังคงเป็นเพียงหลักเกณฑ์ ตามระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยการประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 32 การพิมพ์ลายนิ้วมือ พ.ศ. 2561 ที่ทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นผู้กำหนดเท่านั้น ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวยังคงไม่มีความแน่นอนอย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากมิได้มีการตราขึ้นเป็นบทบัญญัติกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติ

จากการศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาเกี่ยวกับการลบล้างประวัติอาชญากรรม ในกรณีศึกษา ผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาในคดีที่ศาลมีคำพิพากษายกฟ้องนั้น มีดังต่อไปนี้

ประการที่หนึ่ง คือ ปัญหาเกี่ยวกับการบัญญัติหรือการตรากฎหมายเพื่อลบล้างประวัติอาชญากรรม เนื่องด้วยประเทศไทยยังไม่มีมีการตรากฎหมายเกี่ยวกับประวัติอาชญากรรม ในกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ เพื่อให้การแก้ไขปัญหาอาชญากรรมสามารถบรรลุผลได้อย่างแท้จริง กฎหมายประเทศไทยต้องมีการบัญญัติและกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการลบล้างประวัติอาชญากรรมให้มีความชัดเจนและคุ้มครองบุคคลที่มีสิทธิได้รับการลบล้างชื่อออกจากประวัติอาชญากรรมให้มากที่สุด โดยอย่างยิ่งในกรณีถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาในคดีที่ศาลมีคำพิพากษายกฟ้อง เพื่อให้เป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกับแนวทางของสากล กล่าวคือ ตามหลักปรัชญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนรวมไปถึงหลักกฎหมายต่างประเทศที่มีพระราชบัญญัติการลบล้างประวัติอาชญากรรม และเพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ ปี 2560 ของไทย

ประการที่สอง คือ ปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการในการได้รับการลบล้างประวัติอาชญากรรมโดยอัตโนมัติ ในคดีที่บุคคลถูกกล่าวหาหรือเป็นผู้ต้องหาในคดีที่ศาลมีคำพิพากษายกฟ้อง หรือมีสิทธิขอลบประวัติอาชญากรรมของตนเองในคดีที่ตรงตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด เนื่องจากประวัติอาชญากรรม

³ ชนะศักดิ์ ศิริทรัพย์, “ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการลบทะเบียนประวัติผู้เยาว์จากการกระทำผิดทางเพศ”, (วิทยานิพนธ์ มหามบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2561), หน้า 7.

⁴ กิตติศัพท์ พ้องเสียง, “ปัญหาการลบทะเบียนประวัติอาชญากรรม”, (วิทยานิพนธ์ มหามบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ วิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2565), หน้า 3

เป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรม กระบวนตามกฎหมายจึงควรต้องกำหนดบุคคลที่สิทธิในการได้รับการลบ หรือขอลบล้างชื่อจากประวัติอาชญากรรมให้มีความชัดเจน และทั้งนี้อาจมีการกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับการลบล้างประวัติอาชญากรรมโดยกำหนดมาตรการพิเศษผ่านกระบวนการในการบำบัดฟื้นฟูหรือกระบวนการอบรมต่าง ๆ เพื่อเป็นเงื่อนไขในการขอลบ เพราะสิทธิในการลบประวัติอาชญากรรมควรเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน

และประการที่สาม คือ ปัญหาเกี่ยวกับระบบการจัดการประวัติอาชญากรรม ในคดีที่ประชาชนเคยตกเป็นผู้ต้องหา ถูกกล่าวหา หรือจำเลยในคดีอาญา และคดีได้มีการถอนคำร้องทุกข์ สั่งไม่ฟ้อง หรือคดีถึงที่สุดว่าไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด หรือยกฟ้อง แต่ปรากฏว่ายังมีข้อมูลดังกล่าวในฐานะข้อมูลระบบสารสนเทศของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทำให้เป็นผู้มีประวัติอาชญากรรมติดตัวเป็นเสมือนผู้ที่กระทำความผิดนั้นอยู่

ดังนั้น ประเด็นดังกล่าวจึงมีความสำคัญ โดยสำหรับประเด็นอัยการสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้อง คดีถึงที่สุด และคดีที่ศาลยกฟ้อง ซึ่งหมายความว่าบุคคลนั้นเป็นผู้บริสุทธิ์ จึงไม่ควรมีความผิดดังกล่าวปรากฏอยู่ในขณะเดียวกันการเก็บข้อมูลประวัติอาชญากรรมก็เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งหลายหน่วยงานที่ยังคงมีความจำเป็นต้องเก็บและใช้ข้อมูลดังกล่าวในการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของตนทั้งในชั้นการสืบสวน สอบสวนและการพิจารณาคดี เพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ อันจะนำมาซึ่งการรักษาความสงบเรียบร้อยและปกป้องสังคมจากอาชญากร ฉะนั้นแล้ว การจัดการเกี่ยวกับประวัติอาชญากรรมทั้งในด้านการจัดเก็บ การเปิดเผยและไม่เปิดเผยข้อมูลประวัติอาชญากรรมจึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทั้งหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมและประชาชนทั่วไป ซึ่งจำเป็นต้องมีการกำหนดแนวทางการดำเนินการคุ้มครองสังคมและการให้โอกาสผู้กระทำความผิดได้กลับมาใช้ชีวิตได้อย่างเป็นปกติอย่างคนทั่วไป⁵

ตามระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยการประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 32 การพิมพ์ลายนิ้วมือ พ.ศ. 2561 ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กำหนดให้ผู้ที่ถูกแจ้งข้อหาทุกคน ต้องมีการพิมพ์นิ้วมือและบันทึกประวัติเข้าสู่ทะเบียนประวัติอาชญากรรม แต่เมื่ออัยการสั่งไม่ฟ้องหรือศาลยกฟ้อง ยังไม่มีการเชื่อมโยงฐานข้อมูลระหว่างกัน และไม่มีการลบข้อมูลประวัติอาชญากรรมอัตโนมัติ ทำให้ตัวจำเลยหรือผู้ต้องหา ต้องเป็นผู้ขึ้นเรื่องขอคัดแยกประวัติ ออกจากทะเบียนประวัติ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 29 ระบุให้ความเท่าเทียมทางด้านกฎหมายในกรณีที่ผู้ไม่มีความผิด หรือ กรณีที่ผู้ต้องโทษได้พ้นโทษออกมาแล้วกฎหมายดังกล่าวมีความสำคัญและจำเป็นเนื่องจากที่ผ่านมาระบบประวัติอาชญากรรมไม่เคยแยกประเภท แต่เหมารวมทุกกรณี การแยกให้ผู้พ้นโทษมีคดีที่ถึงที่สุด และศาลสั่งยกฟ้อง รวมถึงคดีที่อัยการสั่งไม่ฟ้องได้มีประวัติที่ดี ถือเป็นไปตามหลักสากล คือ การคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ

⁵ คณะกรรมาธิการการกฎหมาย การยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน สภาผู้แทนราษฎร, “รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง แนวทางการแก้ไขปัญหการจัดการข้อมูลประวัติอาชญากรรม” 28 มิถุนายน 2565

คุ้มครองสังคม และคุ้มครองบุคคล การดำเนินการต่อจากนี้ ต้องเป็นการจัดลำดับข้อมูลทางความมั่นคง และระบบราชการทั่วไป รวมถึงเอกชนที่ต้องการได้ข้อมูลประวัติอาชญากรรม เพื่อเป็นประโยชน์กับประชาชนตามหลักนิติธรรม และยังเป็นประโยชน์ต่อกฎหมายที่เกี่ยวข้องในอีกหลายฉบับด้วย

สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้จัดให้มีโครงการลบประวัติล้างความผิดคืนชีวิตให้ประชาชน เพื่อคืนความเป็นธรรมให้กับประชาชนที่เคยมีประวัติถูกฟ้องคดีอาญา แต่ศาลยกฟ้อง ซึ่งยังมีประวัติอาชญากรรมอยู่ในฐานข้อมูลของกองทะเบียนประวัติอาชญากรรม ทำให้อาจถูกตัดสิทธิ ไม่ได้รับการพิจารณาเข้าทำงาน ขาดโอกาสในการกลับไปใช้ชีวิตตามปกติ เนื่องจากตามปกติ หากคดีสิ้นสุด โดยอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้อง หรือศาลมีคำพิพากษายกฟ้อง ผู้ต้องหาหรือจำเลย ต้องมาขึ้นคำร้องต่อกองทะเบียนประวัติอาชญากรรมด้วยตัวเอง เพื่อตัดชื่อออกจากกองทะเบียนประวัติอาชญากรรม และโครงการนี้จะทำการคัดแยกทะเบียนประวัติอาชญากรรมของบุคคลที่ถูกบันทึกไว้ เพื่อเป็นการลดภาระให้ประชาชนอีกด้วย⁶ และต่อมาเกิดโครงการลบประวัติล้างความผิดคืนชีวิตให้ประชาชน ซึ่งเป็นโครงการจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยเผยแพร่หลักเกณฑ์และวิธีตรวจสอบประวัติอาชญากรรม เนื่องจากมีประชาชนจำนวนมากที่เคยมีประวัติถูกดำเนินคดีอาญาและศาลยกฟ้องหรืออัยการสั่งไม่ฟ้อง แต่ยังมีประวัติอยู่ในฐานข้อมูลกองทะเบียนประวัติ อาชญากรรม ส่งผลให้ไม่ได้รับการพิจารณาเข้าทำงาน ขาดโอกาสกลับไปใช้ชีวิตใหม่ ไม่มีรายได้และอาจทำให้ต้องก่ออาชญากรรมซ้ำ อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เป็นไปตามหลักในคดีอาญาหากไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้สันนิษฐานว่าไม่มีความผิด ซึ่งทาง สตช.เผยว่า ได้คืนสิทธิให้ผู้มีมลทินจากโครงการนี้แล้ว 9.3 ล้านคน จากทั้งหมด 13 ล้านคน⁷ ซึ่งหลักเกณฑ์การลบประวัติอาชญากรรม ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ได้มีการปรับปรุงหลักเกณฑ์ประวัติบุคคล ให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่ว่าด้วย “ในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษา อันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้”⁸

อย่างไรก็ตาม เมื่อศึกษาจากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ทำให้เห็นว่าการลบล้างประวัติอาชญากรรมนั้นยังคงเป็นเพียงหลักเกณฑ์ที่ทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นผู้กำหนดเท่านั้น ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวยังคงไม่มีความแน่นอนอย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากประเทศไทยได้มีการตราขึ้นเป็นบทบัญญัติกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการลบล้างประวัติอาชญากรรม

⁶ กิตติศัพท์ พ้องเสียง, “ปัญหาการลบทะเบียนประวัติอาชญากรรม”, (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปริธีพนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2565), หน้า ๗-๘.

⁷ สำนักงานพิพืวิ ออนไลน์, เบิควิ “ลบประวัติอาชญากรรม” โครงการดีๆ ที่คืนชีวิต ให้ประชาชนแล้ว 9.3 ล้านคน [online], Available URL: <https://www.pptvhd36.com/news/สังคม/210570>, 2023, (พฤศจิกายน 17).

⁸ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. มาตรา 29.

จากการศึกษาค้นคว้าปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการลบล้างประวัตินิติอาชญากรรม กรณีศึกษา ผู้ถูกกล่าวหา หรือผู้ต้องหาในคดีที่ศาลมีคำพิพากษายกฟ้อง ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมจากร่างพระราชบัญญัติประวัตินิติอาชญากรรม พ.ศ.ของกระทรวงยุติธรรม ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับการบัญญัติหรือการตรากฎหมายเพื่อบลล้างประวัตินิติอาชญากรรม ผู้ศึกษาเห็นว่า การร่างบทบัญญัติหรือการตรากฎหมายจะต้องกำหนดคำนิยามเพิ่มในมาตรา 4 เพื่อให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นครอบคลุมไปถึงกรณีผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาในคดีที่ศาลมีคำพิพากษายกฟ้อง มีดังนี้

“อาชญากรรม” หมายความว่า การกระทำความผิดทางอาญา

“อาชญากร” หมายความว่า ผู้ก่ออาชญากรรม ผู้กระทำความผิดคดีอาญา

“ผู้ต้องหา” หมายความว่า บุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิด แต่ยังไม่ได้ถูกฟ้องต่อศาล (ป.วิ.อ.

มาตรา 2 (2))

“จำเลย” หมายความว่า บุคคลที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดในคดีอาญา

“ประวัตินิติอาชญากรรม” หมายความว่า ข้อมูลของผู้ถูกกล่าวหา ผู้ต้องหาศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดไม่ฟ้อง หรือจำเลยที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดในคดีอาญา

“ทะเบียนประวัตินิติอาชญากรรม” หมายความว่า ระบบรวบรวมเรื่องราว และ ความเป็นไปของผู้ถูกกล่าวหา ผู้ต้องหา หรือจำเลย ผู้กระทำความผิดทางอาญาในคดีอาญา ไว้เป็นพยานหลักฐานโดยหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

“แฟ้มทะเบียนประวัติ” หมายถึง แฟ้มทะเบียนประวัติของผู้ต้องหา หรือแฟ้มทะเบียนประวัติของจำเลย

2. ปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการในการได้รับการลบล้างประวัตินิติอาชญากรรม กรณีศึกษาผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาในคดีที่ศาลมีคำพิพากษายกฟ้อง ผู้ศึกษาเห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติประวัตินิติอาชญากรรมจะต้องกำหนดหลักเกณฑ์ของกระบวนการเกี่ยวกับการบันทึกประวัติอาชญากรรมไว้ โดยการนำหลักเกณฑ์ตามระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยการประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 32 การพิมพ์ลายนิ้วมือ พ.ศ. 2561 ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มาบัญญัติไว้ในหมวด 3 หลักเกณฑ์การบันทึกประวัติอาชญากรรม ดังนี้

มาตรา 17 ให้นายทะเบียนคัดเลือกแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือและเอกสารที่เกี่ยวข้องทุกประเภทแยกจากฐานข้อมูลประวัตินิติอาชญากรรมไว้ใน “แฟ้มทะเบียนประวัติผู้ต้องหา” ในคดีดังต่อไปนี้

(1) มีหลักฐานแน่ชัดว่าตายแล้ว เช่น ใบมรณบัตร ใบชันสูตรพลิกศพ หรือแบบรับรองรายการทะเบียนคนตายจากฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง เป็นต้น

(2) ผู้เสียหายได้ถอนคำร้องทุกข์ ถอนฟ้อง หรือยอมความกันโดยถูกต้องตามกฎหมาย

(3) คดีที่พนักงานอัยการสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้อง หรือสั่งยุติการดำเนินคดีอาญาตามระเบียบว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ

(4) ศาลสั่งยกฟ้องหรือไม่ประทับฟ้อง

(5) ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้อง

(6) พนักงานอัยการถอนฟ้องในชั้นศาล

(7) เมื่อมีกฎหมายออกใช้ภายหลังการกระทำความผิดยกเลิกความผิดนั้น

(8) เมื่อมีกฎหมายยกเว้นโทษ

(9) เมื่อมีคำพิพากษาของศาลหรือฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ว่าบุคคลนั้นมิได้เป็นผู้กระทำความผิด

(10) คดีอาญาลดลงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 37

(11) คดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด โดยศาลมิได้มีคำพิพากษาลงโทษถึงจำคุก หรือมีการเปลี่ยนโทษเป็นวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน เช่น เด็กหรือเยาวชนที่ศาลมีคำพิพากษาลงโทษปรับ หรือมีคำสั่งให้ว่ากล่าวตักเตือนแล้วปล่อยตัวไปโดยไม่กำหนดเงื่อนไขการคุมความประพฤติ เด็กหรือเยาวชนพ้นระยะเวลาตามที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้รอการลงโทษ หรือรอการกำหนดโทษ โดยไม่กำหนดเงื่อนไขการคุมความประพฤติ เด็กหรือเยาวชนพ้นระยะเวลาการฝึกและอบรมตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลด้วยดี และศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนได้ออกใบบริสุทธิให้เด็กหรือเยาวชนที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้รอการลงโทษ หรือรอการกำหนดโทษโดยกำหนดเงื่อนไขการคุมความประพฤติ หรือภายหลังปล่อยตัว แต่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้กำหนดเงื่อนไขการคุมความประพฤติต่อและสามารถพ้นการคุมความประพฤติด้วยดีตามระยะเวลาที่ศาลกำหนด เป็นต้น

(12) คดีตามกฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เมื่อคณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดให้ปล่อยตัวผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแล้ว

(13) คดีความผิดทุกประเภท ซึ่งศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษปรับสถานเดียว

(14) คดีที่เป็นไปตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 หรือที่แก้ไขเพิ่มเติม

(15) คดีเกี่ยวกับมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ตามมาตรา 86 และมาตรา 90 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 หรือที่แก้ไขเพิ่มเติม

(16) คดีที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้สวนข้อเท็จจริงแล้วมีมติว่าข้อกล่าวหาใดไม่มีมูลให้ข้อกล่าวหาอันเป็นอันตกไป ซึ่งเป็นไปตามหมวด 8 มาตรา 91 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 หรือที่แก้ไขเพิ่มเติม

(17) คดีความผิดทุกประเภทที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้รับทรัพย์สินสถานเดียวหรือให้บำเพ็ญประโยชน์ หรือภาคทัณฑ์ หรือศาลสั่งใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 39 หรือให้การกำหนดโทษ หรือกำหนดเงื่อนไขการคุมประพฤติและพ้นเงื่อนไขตามระยะเวลาที่ศาลกำหนด หรือศาลมีคำพิพากษาอื่นใดที่ไม่สูงไปกว่าคำพิพากษาข้างต้น

(18) แผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือผู้ต้องหาที่จัดเก็บไว้ในสารบบ ซึ่งภายหลังมีเอกสารหลักฐานจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องยืนยันว่าไม่ได้เป็นผู้ต้องหา

(19) แผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือผู้ขออนุญาตและผู้ขอสมัครเข้ารับราชการหรือเข้าทำงานในหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งได้จัดเก็บข้อมูลแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์แล้ว”

3. ปัญหาเกี่ยวกับระบบการจัดการประวัติอาชญากรรม ผู้ศึกษาเห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติประวัติอาชญากรรมจะต้องมีการบัญญัติถึงระบบของทะเบียนประวัติอาชญากรรม โดยการคัดแยกรายชื่อประวัติอาชญากรรมเป็นแฟ้มทะเบียนประวัติ และกำหนดเงื่อนไขในการยื่นคำร้องขอลบทะเบียนประวัติอาชญากรรมดังนี้

มาตรา 17 วรรค 2 ให้นายทะเบียนลบรายชื่อผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาในคดีตามวรรคหนึ่งออกจากรายชื่อข้อมูลประวัติอาชญากรรมโดยอัตโนมัติ แต่ยังคงบันทึกรายชื่อไว้ใน “แฟ้มทะเบียนประวัติผู้ต้องหา”

มาตรา 18 ให้นายทะเบียนคัดเลือกแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือและเอกสารที่เกี่ยวข้องจากฐานข้อมูลประวัติอาชญากรรมนอกจากคดีที่ระบุในตามมาตรา 17 ไว้ใน “แฟ้มทะเบียนประวัติจำเลย”

การที่จะขอลบทะเบียนประวัติอาชญากรรมจาก “แฟ้มทะเบียนประวัติจำเลย” บุคคลนั้นต้องถูกศาลพิพากษาลงโทษว่า ได้กระทำความผิดอาญาและพ้นโทษแล้ว โดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้

(1) ผู้ใหญ่กระทำผิดบุคคลนั้นต้องได้ผ่านขั้นตอนการบำบัดฟื้นฟูปรับปรุงแก้ไขหรือพฤติกรรมตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด

(2) เด็กกระทำผิดบุคคลนั้นต้องผ่านขั้นตอนการบำบัดฟื้นฟู หรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่หลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดโดยใช้มาตรการสำหรับผู้เยาว์โดยเฉพาะหรือในกรณีที่ เด็กกระทำความผิดเล็กน้อย อาทิเช่น ความผิดลหุโทษ ความผิดที่ยอมความได้ ประกอบกับอายุของเด็กขณะกระทำความผิดไม่เกิน 15 ปี ก็ควรมีมาตรการพิเศษในการขอลบทะเบียนประวัติอาชญากรรม สำหรับบุคคลจำพวกนี้ด้วย

มาตรา 19 การยื่นคำร้องขอลบทะเบียนประวัติอาชญากรรมประกอบด้วยลักษณะดังต่อไปนี้

ผู้กระทำความผิด หรือทายาทมีสิทธิยื่นคำร้องขอลบทะเบียนประวัติอาชญากรรมต่อศาลที่มีคำพิพากษา ทั้งนี้ อาจขอร้องให้พนักงานอัยการเป็นผู้ยื่นคำร้องแทนก็ได้ โดยผู้ร้องต้องทำคำร้องให้ครบถ้วน เมื่อศาลรับคำร้องขอ

ลบทะเบียนประวัติอาชญากรรมแล้ว ศาลต้องพิจารณาคำร้องภายในเวลาอันสมควร โดยศาลต้องแจ้งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบด้วย

บุคคลที่ได้รับสิทธิในการลบทะเบียนประวัติอาชญากรรมตามวรรคสองแล้ว หากเข้าข้อยกเว้นตามกฎหมาย สามารถที่จะเปิดเผยข้อมูลทะเบียนประวัติอาชญากรรมได้ ถ้ามีกรณีมาตรา 26

เอกสารอ้างอิง

กิตติศัพท์ พ้องเสียง, “ปัญหาการลบทะเบียนประวัติอาชญากรรม”, วิทยานิพนธ์

มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ มงคล มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2565.

คณะกรรมการการกฎหมาย การยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน สภาผู้แทนราษฎร, “รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง แนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดการข้อมูลประวัติอาชญากรรม” 28 มิถุนายน 2567

ชนะศักดิ์ ศิริทรัพย์, “ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการลบทะเบียนประวัติผู้เยาว์จากการกระทำผิดทางเพศ”,

วิทยานิพนธ์ มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2561.

สำนักงานพีพีทีวี ออนไลน์, เปิดวิธี “ลบประวัติอาชญากรรม” โครงการดีๆ ที่คืนชีวิตให้ประชาชนแล้ว 9.3 ล้าน

คน[online], Available URL: <https://www.pptvhd36.com/news/สังคม/210570>, 2023, (พฤศจิกายน 17).

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560